

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ ТОМОНИДАН
РЎЙХАТГА ОЛИНГАН
05.07.2000 й.
N 943

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
МАРКАЗИЙ БАНКИ ТОМОНИДАН
ТАСДИҚЛАНГАН
24.06.2000 й.
N 472

Мазкур Низом рус тилида тасдиқланган.

Тижорат банкларида корпоратив бошқарув тўғрисида НИЗОМ

Мазкур Низомга қуйидагиларга мувофиқ ўзгартиришлар киритилган
АВ 28.01.2009 й. 943-1-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори,
АВ 27.04.2011 й. 943-2-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори,
АВ 20.04.2012 й. 943-3-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори,
АВ 13.08.2015 й. 943-4-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори,
АВ 26.02.2019 й. 943-5-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори

Муқаддима

1. Умумий қоидалар
2. Акциядорларнинг роли
3. Банк Кенгашининг умумий мажбуриятлари
- 3-1. Касбга оид этика ва манфаатлар
тўқнашувини бартараф этиш
- 3-2. Ошкоралик ва ахборотни ошкор қилиш
4. Банк Бошқарувининг роли
5. Банк кенгаши аъзолари учун алоҳида қўлланма
6. Низом талаблари бажарилишини таъминлаш

Мазкур Низом Ўзбекистон Республикасининг "Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки тўғрисида"ги, "Банklar ва банк фаолияти тўғрисида"ги, "Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида"ги қонунларига, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 6 майдаги ПҚ-2344-сон "Тижорат банкларининг молиявий барқарорлигини янада ошириш ва уларнинг ресурс базасини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарорига ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 24 апрелдаги ПФ-4720-сон "Акциядорлик жамиятларида замонавий корпоратив бошқарув услубларини жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармонига мувофиқ тижорат банкларида корпоратив бошқарувни ташкил этиш асосларини белгилаб беради. (АВ 13.08.2015 й. 943-4-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги муқаддима) (Олдинги таҳририга қаранг)

1. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1.1. "Корпоратив бошқарув" тушунчаси тижорат банки фаолиятини бошқаришда Кенгаш аъзолари ва бошқа раҳбар ходимлар томонидан амалга ошириладиган асосий фаолият ҳамда қоидалар мажмуаси тушунилади. Шу билан бирга корпоратив бошқарув концепцияси бизнес юритиш этикасининг андозалари ва акциядорларга бўлган муносабатларда масъулият ҳисси ҳамда банк фаолият кўрсатаётган жамият талабларини эътиборга олишни ўз ичига олади.

1.2. Тижорат корхоналарида банк кенгаши аъзолари ва раҳбарларига банкни бошқариш бўйича эркин ҳаракат қилиш имкони берилган. Бироқ, банклар фаолияти бошқа тижорат корхоналари фаолиятидан анча фарқ қилади. Мисол учун, агар тижорат корхоналари ўз маблағлари асосида операцияларни кўпроқ амалга оширсалар, тижорат банклари, асосан, жалб қилинган маблағлар асосида операцияларни амалга оширадilar. Айниқса, банклар ўз фаолиятини сақлаш учун акциядорлик капиталидан фойдаланишига қарамасдан, банк фаолияти омонатчилар маблағларининг йўқолишига олиб келиши мумкин. Банкларнинг ўзига хос роли натижасида, банкларда корпоратив бошқарувни ташкил этишга ҳар томонлама ўйлаб ёндашиш зарур. (АВ 13.08.2015 й. 943-4-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги банд) (Олдинги таҳририга қаранг)

1.3. Банкнинг асосий мақсади акциядорларнинг манфаатларини кўзлаган ҳолда амалдаги қонунчиликда руҳсат этилган ҳолларда банк фаолияти унинг корпоратив фойдасини кўпайтиришга йўналтиришдан иборатдир.

Банклар ўзлари фаолият кўрсатаётган жамиятнинг молиявий эҳтиёжини қондириш каби қўшимча мажбуриятларга эга бўлишлари мумкин. Мазкур эҳтиёжларни қондириш давомида банклар ўзларининг хавфсиз ва ишончли фаолиятларига салбий таъсир этмайдиган фаолият, хусусан, жамиятнинг фаровон ҳаёти, гуманитар ва ҳайрия мақсадлари учун етарли даражада маблағлар ажратиши мумкин.

Ҳар бир банк, мақсади самарали корпоратив бошқарувга йўналтирилган мазкур Низомга зид бўлмаган, банк корпоратив бошқаруви тўғрисидаги ички ҳужжатларни ишлаб чиқиши ва амалга киритиши шарт. Банк томонидан ишлаб чиқиладиган корпоратив бошқарув тўғрисидаги ички ҳужжат Низомнинг Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2014 йил 2 июлдаги 176-сон қарори билан тасдиқланган, акциядорлик жамиятларининг корпоратив веб-сайтларига бўлган талаблар ҳақидаги талабларига мувофиқ корпоратив веб-сайтларни юритиш тартибини кўзда тутиши шарт. (АВ 13.08.2015 й. 943-4-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарорига мувофиқ киритилган хатбоши)

2. АКЦИЯДОРЛАРНИНГ РОЛИ

2.1. Акцияларнинг тури (оддий ва имтиёзли)

Акциядорлик жамиятлари шаклида тузилган банклар икки турдаги акциялар: оддий ва имтиёзли акцияларни чиқариш ҳуқуқига эга. Оддий ва имтиёзли акцияларга эга бўлган акциядорлар ўзларининг банк устав капиталидаги улушларига қараб банк "эгаси" ҳисобланадилар. Оддий ва имтиёзли акциялар эгаларининг ҳуқуқлари амалдаги қонунчиликка мувофиқ фарқланади.

Банк бошқарувининг юқори органи бўлиб акциядорлар умумий йиғилиши ҳисобланади. (АВ 13.08.2015 й. 943-4-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг

Қарорига мувофиқ киритилган хатбоши)

Миноритар акциядорлар ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида банкларда улардан иборат миноритар акциядорлар кўмитаси ташкил этилиши мумкин. (АВ 13.08.2015 й. 943-4-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарорига мувофиқ киритилган хатбоши)

АВ 13.08.2015 й. 943-4-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарорига мувофиқ иккинчи хатбоши тўртинчи хатбоши деб ҳисоблансин

Банк акциядорлари томонидан банк фаолиятига хавф туғдирадиган ҳаракатлар амалга оширилса ва бу ҳаракатлар банкнинг тўловга қобилиятсизлигига олиб келса, акциядорлар амалдаги қонунчиликка мувофиқ жавобгарликка тортилишлари мумкин.

2.2. Банк акциядорларининг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш

Оддий ва имтиёзли акцияларга эга акциядорлар куйидаги ҳуқуқларга эгадирлар:
банк акциядорлари рўйхатига кириш;
олинган дивидендлардан эркин фойдаланиш; депозитарийлардаги ўз депо ҳисобварағи бўйича, банк фойдасидан дивиденд олиш; (АВ 28.01.2009 й. 943-1-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги хатбоши) (Олдинги таҳририга қаранг)

банк тугатилган тақдирда банк мулкнинг маълум қисмига эгалик қилиш;
банкни бошқаришда иштирок этиш;
банк томонидан кўрсатилаётган хизматлар ва мазкур хизматлар баҳоси тўғрисида маълумотлар олиш;

банк низомига мувофиқ унинг молиявий-хўжалик фаолияти тўғрисида тўлиқ ва ҳаққоний маълумотларни олиш;

судда ҳамда қимматли қоғозларни тартибга солиш бўйича ваколатли давлат органида ўз ҳуқуқларни ҳимоя қилиш; (АВ 28.01.2009 й. 943-1-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги хатбоши)

ўз манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида ассоциация ва бошқа жамоат ташкилотларига бирлашиш;

олинган қимматли қоғозлар ва фойда бўйича юзага келиш эҳтимоли бор зарарлар натижасида бўладиган хатарлардан суғурта қилиш;

Шунингдек акциядорлар амалдаги қонунчилик ва банк низомида кўзда тутилган бошқа ҳуқуқларга эгадирлар.

2.3. Оддий акциялар овозга эга бўлиб, ўз эгасига дивидендлар олиш, акциядорлар умумий йиғилиши ва жамиятни бошқаришда қатнашиш ҳуқуқини беради. Оддий акциялар эгалари банк ишларига тегишли қарорларни қабул қилиш бўйича алоҳида ваколатларга эгадирлар. (АВ 13.08.2015 й. 943-4-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги банд) (Олдинги таҳририга қаранг)

2.4. Имтиёзли акциялар бўлиб ўз эгаларига акциялар бўйича дивидендларни, шунингдек акциядорлар орасида - акцияларга сарфланган маблағларни (банк тугатилган тақдирда) биринчи навбатда олиш ҳуқуқини берувчи акциялар ҳисобланади. (АВ 13.08.2015 й. 943-4-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги банд) (Олдинги таҳририга қаранг)

2.5. Банк Тафтиш комиссиясининг роли

Тафтиш комиссияси акциядорлар учун банк фаолияти устидан назорат олиб боришнинг асосий воситаси бўлиб ҳисобланади. Банк Низомида Тафтиш комиссияси аъзоларининг аниқ сони ва вазифалари белгилаб қўйилиши лозим. Банк Тафтиш комиссияси банк Низомига мувофиқ акциядорлар умумий йиғилиш томонидан сайланади.

Тафтиш комиссияси:

Банк Низоми ва амалдаги қонунчиликда кўрсатилган ҳолатларда банк молиявий-хўжалик фаолиятини ҳисобот даврига текширувдан ўтказди;

Текширув давомида Тафтиш комиссияси ички аудит ва мустақил аудиторлар томонидан амалга оширилган текширув натижалари бўйича материаллардан фойдаланади. Зарурий ҳолатларда Тафтиш комиссияси бухгалтерия ҳисобининг бошланғич ҳужжатларига мурожаат қилиши мумкин;

Тафтиш комиссиясининг асосий мажбуриятлари бўлиб, банкда тайёрланган молиявий ҳисоботларни текшириш, банкнинг умумий молиявий ҳолати бўйича ҳолисона ҳулоса тайёрлаш ва акциядорлар умумий йиғилишида ва унга қадар комиссия фаолияти бўйича ҳисобот тайёрлаш.

Амалдаги қонунчиликка мувофиқ Бошқарув аъзолари Тафтиш комиссия аъзолари таркибига киришлари мумкин эмас.

3. БАНК КЕНГАШИНИНГ УМУМИЙ МАЖБУРИЯТЛАРИ

(АВ 13.08.2015 й. 943-4-сон билан рўйхатга олинган

МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги боб)

(Олдинги таҳририга қаранг)

3.1. Банк Кенгаши аъзолари акциядорлик банкнинг умумий йиғилиши томонидан сайланади. Банк Кенгаши таркибига банкнинг миноритар акциядорлари манфаатларини ифодаладиган аъзолари киритилиши лозим.

Банк Кенгашининг раиси банк Кенгаши аъзолари томонидан унинг таркибидан банк Кенгашининг сайланган аъзолари умумий сонининг кўпчилик овози билан сайланади (агар банк Уставида бошқа ҳоллар назарда тутилмаган бўлса).

Банк Кенгаши раиси 50 фоиздан ортиқ давлат улуши билан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг тақдимномасига кўра Вазирлар Маҳкамаси қарори билан тасдиқланади. Банк Кенгаши раисининг ўринбосари банк Кенгаши раиси томонидан банк Кенгаши аъзоларидан тайинланади.

Банк Кенгаши раиси банк Кенгаши ишини ташкиллаштиради, банк Кенгаши йиғилишларини чақиради, банк Кенгаши мажлисларида раислик қилади, банк Кенгаши баённомалари юритилишини таъминлайди ва акциядорлар умумий йиғилишларида раислик қилади.

Банк Кенгаши раисининг аҳамиятли ролига қарамадан, бутун банк Кенгаши банк фаолияти юритилиши учун ишончли шахслар сифатида биринчи навбатда жавобгардир. Ўз мажбуриятларини бажариш учун банк Кенгаши қуйидагиларга мажбур:

керакли малака даражасига эга бўлиш ва уни сақлаш, шунингдек жамоа ва индивидуал нуқтаи назардан хабардорликни намоён қилиш;

ўз фаолиятини амалга ошираётганда корпоратив бошқарув тамойилларига риоя этиш;

фаолияти устидан самарали назорат олиб бориши шарт бўлган таваккалчиликни бошқариш ва ички назоратнинг асосли, ишончли ва мустақил тизимига таяниш;

адекват назоратни ҳамда Ўзбекистон Республикаси қонунчилиги ва банк сиёсатларига мувофиқликни таъминлаш учун банк операциялари устидан назоратни амалга ошириш.

3.2. Банк Кенгашининг мажбуриятлари қуйидагилардан иборат:
банк акциядорлари манфаатларида ўз ваколатларини амалга ошириш;
хатарларни, шу жумладан, хатарга чидамлилиқ мақсадли кўрсаткичларини бошқариш;
банк фаолияти, маблағларнинг тўғри сарфланиши ва кредитланиши устидан жорий назоратни амалга ошириш (омонатчилар, кредиторлар ва акциядорларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида);
банкнинг мақбул даражада капиталлашувини сақлаб туриш;
банк фаолияти стратегиясини шакллантириш;
банкни ривожлантиришга оид қабул қилинган бизнес-режалар ижросини назорат қилиш;
банк даромадлигини мониторинг қилиш;
банк фаолияти натижалари тўғрисидаги ҳисоботни ҳар чоракда тинглаш.

3.3. Самарадорликни ошириш ва масалаларни пухта ишлаб чиқиш учун банк Кенгаши Таваккалчилиқни назорат қилиш қўмитаси, Мукофотлаш қўмитаси, Этика қўмитаси ва ҳ.к. каби ихтисослаштирилган қўмиталарни таъсис этиши мумкин. Ҳар бир қўмита унинг вазифалари ва иш тартибини аниқлаб берадиган устав асосида тузилиши лозим. Фаолиятнинг очиқ-ойдинлиги ва ҳисобдорликни ошириш учун банк Кенгаши қўмиталар сони, уларнинг вазифалари ва таркибига (жумладан, мустақил аъзоларига) оид маълумотларни ошкор этиши лозим.

3-1. КАСБГА ОИД ЭТИКА ВА МАНФААТЛАР ТЎҚНАШУВИНИ БАРТАРАФ ЭТИШ

(АВ 13.08.2015 й. 943-4-сон билан рўйхатга олинган
МБ Бошқарувининг Қарорига мувофиқ киритилган боб)

3-1.1. Банкнинг стратегик мақсадларига эришишининг муҳим омили бўлиб, корпоратив бошқарувнинг қуйидаги жиҳатларини аниқлаб берадиган банкнинг касбга оид этикаси стандартларини (кейинги ўринларда - банкнинг касбга оид этикаси кодекси) ўрнатишга йўналтирилган банк Кенгаши ва Бошқаруви фаолияти ҳисобланади:

банк ташкилий тузилмаларининг барча даражаларида ички назоратнинг самарали тизимини таъминлаш, шу жумладан, жинойй фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга, терроризмни молиялаштиришга ва оммавий қирғин қуролини тарқатишни молиялаштиришга қарши курашиш масалалари бўйича; (АВ 26.02.2016 й. 943-5-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги хатбоши)

соғлом ва хавфсиз банк амалиётини ўтказиш;

банк манфаатларини банк акциядорлари, мансабдор шахслари ва банк фаолиятига таъсир этиши мумкин бўлган бошқа шахсларнинг лозим бўлмаган ёки ноқонуний ҳаракатларидан ҳимоя қилиш;

қонунчиликка ва банкларнинг ўз ички ҳужжатларига риоя этиш;

манфаатлар тўқнашувини бартараф этиш ҳамда манфаатлар тўқнашуви юзага келиши мумкин бўлган ҳолатлар ва фаолият соҳаларини аниқлаш;

нафақат банк фаолияти натижаларини, балки банкнинг касбга оид этикаси кодекси ва стратегик мақсадларга мувофиқлигини ҳам ҳисобга олган ҳолда ходимларга (жумладан банк Кенгаши ва Бошқарувига) иш ҳақи, мукофот ва рағбатлантириш тўловини белгилаш;

банк ходимлари ва мансабдор шахсларини кредитлашда банк хавфсизлиги ва ишончлилиги талабларига риоя этиш;

ходимларга раҳбариятнинг ноқонуний, ахлоқсиз ёки шубҳали ҳаракатларидан ташвишда эканликларини баён этиш имконини тақдим этувчи ва раҳбарият томонидан

кўрсатилиши мумкин бўлган салбий муносабатдан ҳимояни таъминловчи механизмларнинг мавжудлиги.

3-1.2. Банкнинг касбга оид этикаси кодекси унинг банк корпоратив бошқаруви даражасига ижобий таъсир кўрсатишини таъминлаш мақсадида барча ходимларга етказилиши ва унга банк ташкилий тузилмасининг барча ташкилий даражаларида, жумладан банк Кенгаши ва Бошқарувида риоя этилиши шарт.

3-1.3. Банкда манфаатлар тўқнашувининг олдини олиш бўйича қонун ҳужжатларига риоя этилишини таъминловчи ҳамда банк инсайдерлари ва аффилиланган шахслари билан операцияларни тартибга солувчи механизмлар ишлаб чиқилган бўлиши керак.

3-1.4. Кадрлар сиёсати борасида корпоратив бошқарув қуйидагиларга тааллуқли ички ҳужжатларнинг мавжудлиги ва уларга риоя этилишини кўзда тутаяди:

ходимларни (жумладан банк раҳбариятини) ишга қабул қилиш ва ишдан бўшатиш;

кадрлар жойини ўзгартириш ва мансабда ўсиш;

ходимларни (жумладан, банк Кенгаши ва Бошқарувини) ўқитиш;

малакали ва ваколатли ходимни (жумладан раҳбариятни) сақлаб қолиш бўйича чора-тадбирлар тизими;

банк ходими (жумладан, банк Кенгаши ва Бошқаруви) томонидан ўз мажбуриятларининг лозим даражада бажарилмаслиги, банкнинг касбга оид этикаси кодексининг бузилиши учун чоралар кўриш.

3-2. ОШКОРАЛИК ВА АХБОРОТНИ ОШКОР ҚИЛИШ

(АВ 13.08.2015 й. 943-4-сон билан рўйхатга олинган

МБ Бошқарувининг Қарорига мувофиқ киритилган боб)

3-2.1. Ошкоралик самарали корпоратив бошқарувнинг энг зарур шарти ҳисобланади. Банкларни бошқариш акциядорлар, омонатчилар, бошқа манфаатдор шахслар ва бозор иштирокчилари учун очиқ бўлиши лозим. Банкни бошқаришдаги ошкоралик акциядорлар, омонатчилар ва банкнинг бошқа кредиторлари учун бошқарув органлари фаолияти мониторингини амалга ошириш, самарали корпоратив бошқарувни амалга ошириш борасида банк обрўсини ушлаб туриш имконини беради, шунингдек банк Кенгаши ва Бошқаруви ишининг самарасини баҳолаш учун зарур ахборотни етказиб беради.

Банклар хатарларга чидамлик кўрсаткичларига тааллуқли асосий ҳолатлар борасидаги ахборотни (зурут бўлган махфийликни бузмасдан), ушбу кўрсаткичларни аниқлаш тартиби ва банк Кенгашининг ушбу жараёндаги иштироки даражасини баён этган ҳолда ошкор қилишлари лозим.

Ошкор этилаётган ахборот аниқ ва равшан бўлиши, ундан акциядорлар, омонатчилар, бошқа манфаатдор тарафлар ва бозор иштирокчилари осон фойдалана олиши учун тушунарли шаклда тақдим этилиши лозим. Банклар ошкор этилаётган ахборотни банкнинг корпоратив веб-сайтида, йиллик ҳисоботида ва оралиқ молиявий ҳисоботларида ҳамда бошқа йўллар билан ўз вақтида нашр этишлари шарт.

3-2.2. Банк фаолияти тўғрисидаги ахборотни ошкор этиш бўйича қонун ҳужжатлари билан ўрнатилган талабларга қўшимча равишда банкнинг самарали корпоратив бошқаруви қуйидагиларни ўз ичига олган ахборотни ошкор этишни кўзда тутаяди:

банк бошқаруви органлари тузилмасини (таркиби, малака ва тажрибаси, ваколатлари, мажбуриятлари, мутасаддилик қилинадиган соҳалар, иш регламенти ва қўмиталарга аъзолик ва б.);

банк мулки тузилмаси (банкнинг йирик акциядорлари, банкнинг акциядорлик

сармоясидаги хорижий инвесторлар улушлари ва б.);
банкнинг ташкилий тузилмаси ва, мавжуд бўлса, банк гуруҳининг тузилмаси;
банк инсайдерлари ва аффилиланган шахслари билан операцияларнинг турлари,
шартлари ва ҳажмлари;
банкнинг касбга оид этикаси кодекси;
манфаатлар тўқнашувига нисбатан банк сиёсати.

4. БАНК БОШҚАРУВИНИНГ РОЛИ (АВ 13.08.2015 й. 943-4-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги боб) (Олдинги таҳририга қаранг)

4.1. Банк Бошқарувини банк жорий фаолияти раҳбарияти амалга оширади. Бошқарув раисининг мажбуриятларига банк Кенгаши ва акциядорлар Умумий йиғилиши қарорларини бажариш киради.

Банк Бошқаруви аъзоларининг сони банк Устави билан аниқланади.

Одатда, Бошқарув таркибига банк раиси, унинг ўринбосарлари, бош бухгалтер ва юридик хизмат раҳбари киради. Шунингдек Бошқарув таркибига банкнинг асосий бўлинмалари раҳбарлари киритилиши мумкин.

Бошқарув аъзоларига номзодлар жиноий, маъмурий ва фуқаролик жавобгарлигига тортилган бўлсалар, бу ҳақда Кенгашга хабар беришлари шарт.

4.2. Бошқарув раиси лавозимга банк Кенгаши қарори билан тайинланади, кейинчалик акциядорлар Умумий йиғилиши томонидан тасдиқланади. Бунда банк Бошқаруви раисини тайинлаш тўғрисидаги қарор, одатда, хорижий менежерлар иштирок этиши мумкин бўлган танлов асосида қабул қилинади. Бошқарув аъзолари банк Кенгаши томонидан тайинланадилар. (АВ 26.02.2019 й. 943-5-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги хатбоши) (Олдинги таҳририга қаранг)

Акциядорлар Умумий йиғилишида банк Кенгаши томонидан сайланган Бошқарув Раисини тасдиқлаш ҳақидаги масала кўриб чиқилади.

Бошқарув Раиси банк ишларини бошқариш учун зарур малака, ваколатга эга ва тартибли бўлиши ҳамда банкнинг энг муҳим ходимлари фаолиятини тегишли тарзда назорат қилиши лозим.

4.3. Бошқарув томонидан банкнинг кунлик назорати амалга оширилиши лозим.

Бошқарув аъзолари:

банк Кенгаши томонидан аниқланган банк сиёсатига риоя этишга;

банкнинг ички аудит хизмати томонидан ўтказилган текширувлар натижалари бўйича аниқланган камомадлар ва қонунбузилишларни ҳар чорақда кўриб чиқиш ва уларни бартараф этиш бўйича чоралар кўришга;

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан ўтказилган ташқи аудит текширувлари ва инспекциялар ҳисоботлари (текширувлар) натижаларини батафсил таҳлил қилишга мажбурдирлар.

4.4. Банк Бошқаруви зиммасига банк фаолиятини бошқариш учун алоҳида сиёсат турларини ишлаб чиқиш масъулияти юкланган, жумладан:

банк кредит сиёсати;

банк ликвидлигини бошқариш сиёсати;

инвестиция сиёсати;

эмиссия сиёсати.

Шу билан бирга, Бошқарув аъзолари банк Кенгаши ва банк акциядорларининг

ишончли шахслари ҳисобланади ва шу сабаб банк ва унинг акциядорлари манфаатларини ўз манфаатларидан устун қўйишлари шарт.

АВ 13.08.2015 й. 943-4-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарорига мувофиқ 5-боб ўз кучини йўқотган

5. БАНК КЕНГАШИ АЪЗОЛАРИ УЧУН АЛОҲИДА ҚЎЛЛАНМА

Марказий банк томонидан мазкур низом талабларини қандай бажарилаётгани даражаси банкларда ўтказилаётган инспекция давомида САМЕЛ тизимининг менежмент компоненти ёрдамида банк Кенгаши фаолияти баҳоланиши мумкин.

5.1. Банк Кенгаши аъзоларининг мустақиллигини таъминлаш зарурияти

Банк Кенгаши мустақиллигини таъминлаш ва белгилаш банкларда корпоратив бошқарувнинг асосий элементи ҳисобланади. Бундан ташқари, банкда самарали корпоратив бошқарув Кенгаш томонидан ишга ёлланган банк Бошқаруви билан Кенгашнинг ҳар бир аъзоси ўртасидаги ўзаро ҳамкорликни талаб этади. Бироқ, банк фаолияти устидан назорат олиб боришда Кенгашнинг ҳар бир аъзоси томонидан банк Бошқаруви фаолиятини баҳолашда мустақил фикрлаш заруриятини туғдиради.

Банк Кенгаши томонидан ҳар бир муаммони танқидий баҳолаш жуда муҳим аҳамиятга эгадир. Банк Бошқаруви қарорларини ҳар бир Кенгаш аъзосининг асосиз ўз фикрига эга бўлмай туриб келишиши банк ва акциядорлар манфаатларига хизмат қилишда етарли эмас деб баҳоланиши лозим.

5.2. Банк Кенгаши аъзоларининг ахборотга эга бўлиши

Ўзбекистон Республикаси банк тизимининг юқори даражаларда ривожланиб бориши банк Кенгаши аъзолари томонидан банк фаолияти тўғрисида керакли ахборотларга эга бўлишлари учун етарли вақт ажратишни тақозо этади. Кенгаш аъзолари банк Бошқаруви билан биргаликда Кенгаш аъзоларини ўз вақтида банк фаолияти тўғрисидаги маълумотлар билан таъминлаш бўйича дастур ишлаб чиқишлари лозим.

Кенгашнинг ҳар бир аъзоси Кенгашнинг барча йиғилишларида иштирок этиши ва Бошқарув томонидан тақдим этилаётган барча материал ва ҳисоботларни диққат билан ўрганиб чиқишлари шарт.

Кўпчилик банкларда Кенгаш йиғилиши ҳар ойда ўтказилиши етарлидир.

Муаммоли банкларда эса Кенгаш йиғилиши кўпроқ ўтказилиб турилиши мақсадга мувофиқдир.

Йиғилиш бошланишига қадар банк Кенгаши ёзма равишда мажлис кун тартибини тайёрлаши лозим. Кун тартиби банк Кенгашига мажлиснинг ташкиллашган ва самарали ўтказилишига ёрдам беради.

Шунингдек кун тартиби банк Бошқарувига мажлисга тайёргарлик кўриш ҳамда банк Кенгашининг йиғилишига барча масалалар киритилганлиги ва Кенгашнинг ўтган йиғилишидаги масалалар мажлис баённомасига киритилганлигига амин бўлишига ёрдам беради.

Банк Кенгаши йиғилишида баённома юритилиб, мазкур баённома мажлис ўтган кундан бошлаб 10 кун муддат ичида имзоланиши шарт. Кенгаш раиси баённомани

имзолашдан аввал баённома тўғрилигини текшириши лозим.

Банк Кенгаши аъзолари ҳар бир йиғилишга қатнашишлари уларнинг мажбуриятларига киради. Банк Кенгаши аъзолари томонидан белгиланган вазифаларнинг бажарилишини таъминлаш мақсадида Кенгаш йиғилишида 75% Кенгаш аъзоси иштирок этиши лозим, акс ҳолда Кенгаш йиғилиши ноқонуний ҳисобланади.

Банк Кенгаши аъзолари банк фаолияти учун татбиқ этса бўладиган иқтисодиётда, қонунчиликда ва бўлаётган ўзгаришлардан хабардор бўлиб туришлари лозим.

Амалдаги қонунчиликка мувофиқ банк Кенгаши ҳар чоракда банк Бошқаруви раиси ва ички аудит хизмати раҳбарининг ҳисоботларини тинглаб бориши шарт.

Шунингдек банк Кенгаши томонидан банк Бошқаруви, банкнинг юридик бўлинмаси бошлиғи, ички ва ташқи аудиторлар ҳамда банкнинг бошқа маслаҳатчилари билан учрашувлар ташкил этиб турилиши фойдалидир. Шу билан бирга Кенгаш аъзолари учун ўқув семинарларини ташкил этиш назарда тутилиши мақсадга мувофиқдир.

5.3. Банкни малакали раҳбарлар билан таъминлаш

Банк Кенгаши банкнинг кундалик фаолияти малакали бошқарув аъзолари томонидан амалга ошириладиганлигини таъминлашда жавобгар ҳисобланади. Агарда, банк Кенгаши бошқарув аъзолари бирининг иш фаолиятидан қониқмаса, у ҳолда мазкур масала ечими билан ўзи шуғулланиши лозим бўлади. Шунингдек янги бошқарув аъзосини ёллаш зарурати туғиладиган бўлса, банк Кенгаши имконият даражасида тезроқ малакали раҳбар топиши лозим. Бошқарув аъзосига номзод бўлган шахс қобилиятли, тажрибали, катга обрўга эга бўлиши зарурий сифатлардан ҳисобланади.

5.4. Банк Кенгаши томонидан бошқарув фаолияти устидан назоратни амалга ошириш

Бошқарув фаолияти исталган назоратни амалга ошириш Кенгаш мажбуриятларидан энг асосийси ҳисобланади. Назорат ҳар бир аниқ ҳолат миқёсига қараб ўзгаради. Банк Кенгаши бошқарув фаолияти устидан назоратнинг барча чораларини амалга ошириши лозим бўлиб, жумладан:

5.4.1. Банк сиёсатини ўрнатиш

Кенгаш банк фаолиятининг барча асосий турлари бўйича ҳамма ходимларга тушунарли бўлган ёзма равишдаги сиёсатни ишлаб чиқиши лозим. Кенгаш банк сиёсатларини иқтисодий шароитга банк ҳолатига ҳамда амалдаги қонун ва низомларга мувофиқлиги устидан назоратни амалга ошириши лозим. Банкларда маълум турдаги сиёсат бўлишлиги Марказий банкнинг низомлари ва бошқа қонунларга мувофиқ талаб қилинади. Бундай сиёсатлар қуйидагиларни ўз ичига олади:

йирик (жами капиталнинг 15 фоизи миқдорида ва ундан юқори) битимларни тузиш ва уларнинг амал қилиш муддатини узайтиришни банк Кенгаши томонидан мажбурий маъқулланишига доир талабларни акс эттириши керак бўлган активлар ва пасивлар ёхуд ресурсларни бошқариш сиёсати (шу жумладан Ресурсларни бошқариш қўмитасини шакллантириш); (АВ 27.04.2011 й. 943-2-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги хатбоши) (Олдинги таҳририга қаранг)

кредит сиёсати (бу кредит ва кредитларни кўриб чиқиш ички жараёнини ўз ичига олади);

кадрлар сиёсати (фаолиятни баҳолаш жараёни ва мукофотлар беришни аниқлашни

ўз ичига олади);

дивидендларни тўлаш сиёсати;
инвестиция сиёсати;
эмиссия сиёсати.

Шунингдек банк Кенгаши томонидан банк фаолиятига тегишли бўлган қуйидаги кўшимча сиёсатлар ишлаб чиқилиши лозим:

фойдани режалаштириш ва бюджет;
капитални режалаштириш;
бухгалтерия ҳисобининг ички назорат тизими;
амалдаги қоидаларга риоя этилиши бўйича назорат (банк дастурлари ва фаолиятини

Марказий банк низомлари ва қоидаларига риоя этилиши);

ички аудит дастури;
ташқи аудит дастури;
манфаатларнинг тўқнашуви;
чет эл валютаси билан операциялар;
этика қоидалари;
маълумотларни электрон қайта ишлаш операциялари.

Ушбу сиёсатлар носоғлом ва хавфсиз бўлмаган амалиётга мувофиқ банкнинг бизнес режасида кўрсатилиши лозим. Сиёсат қонунчилик талаблари, шу жумладан, Марказий банк меъёрий ҳужжатлари талабларига мувофиқ бўлган асосий жараён ва ички назоратни ўз ичига олиши ҳамда банкни ташқи жинойтлар, ички қаллоблик ва суиистеъмолликлардан ҳимоя қилиши лозим.

5.4.2. Банк фаолияти устидан назорат

Кенгаш банк бошқаруви томонидан Кенгашга банк фаолиятини назорат қилиш имкониятини берувчи асосий маълумотлар билан таъминлаш механизмини тасдиқлаши лозим. Кўпинча бундай механизм бошқарув томонидан Кенгашга бериладиган ҳисоботларни ўз ичига олади. Ҳисоботлар Кенгаш йиғилиши ўтказилишидан аввал берилиши лозим.

Банк Кенгаши амалдаги қонунчиликка мувофиқ маълум коэффициентларни доимий равишда кўриб чиқиши лозим. Қуйидагилар асосий назорат коэффициенти ҳисобланади: даромадларнинг активларга нисбати, фойданинг активларга нисбати, фойданинг устав капиталига нисбати, умумий фоиз маржаси, таснифланган ссудаларнинг умумий ссудалар ҳажмига нисбати, банк харажатларининг фоизларни тўлаш билан боғлиқ бўлмаган активларга нисбати, ҳисобдан чиқарилган кредитларнинг активларга нисбати ва бошқалар.

Ойлик ҳужжатлар қуйидаги ахборотларни ўз ичига олиши лозим:

Ойлик баланс ҳисоботи. Баланс ҳисоботини кўриб чиқиладиганда жорий ой билан ўтган ой кўрсаткичлари, шунингдек мос ойдаги аввалги йил кўрсаткичлари солиштирилади.

Фойда ва зарарлар ҳисоботи. Банк Кенгаши фойда ва зарарлар ҳисоботини жорий ойдаги ва мос ойдаги аввалги йил ҳолатини кўриб чиқади. Мазкур фойда ва зарарлар ҳисоботи бюджет билан таққосланиши лозим. Агарда фойда ва зарарлар ҳисоботи бюджет билан тўғри келмаган ҳолда банк Бошқаруви томонидан мазкур ҳолат тушунтириб берилиши лозим.

Капиталнинг етарлилиги. Кенгаш капиталнинг энг асосий коэффициентларини кўриб чиқиши лозим. Бундай коэффициентлар қуйидагиларни ўз ичига олади:

капиталнинг корректив қилинган умумий суммасини таваккалчилик даражасига тортилган активларга нисбати (капиталнинг етарлилик коэффициенти);

1-даражали капиталнинг таваккалчилик даражасига тортилган активларга нисбати;

1-даражали капиталнинг моддий активларга нисбати (левераж).

Ушбу коэффициентларнинг мазмуни ва капиталнинг энг кам даражаси Марказий банк низомларида ўз аксини топган. Банк ҳолати ва иқтисодий шароитга қараб ушбу коэффициентларнинг мазмуни вақти-вақти билан ўзгариши мумкин.

Капитал харажатлари. Кенгаш томонидан дивиденд сифатида тўланаётган нақд пул коэффициенти кўриб чиқилиши лозим. Мазкур коэффициент соф фойданинг қандай қисми дивиденд сифатида тўланганлигини билдиради. Агар банк Марказий банк томонидан ўрнатилган капиталнинг энг кам миқдори ва бошқа захиралар талаби даражасига жавоб бермайдиган бўлса, у ҳолда дивиденд тўланишига йўл қўймаслик ҳолатларига алоҳида эътибор берилиши лозим.

Ликвидлик. Кенгаш банк ликвидлигини синчковлик билан назорат қилиши лозим. Агар банк ўз мажбуриятларини ўз вақтида катта зарарсиз таъминласа, хусусан депозитларнинг тўсатдан банкдан олинишида ўз мажбуриятларини бажара олса, банк ликвидлик ҳисобланади. Банкда ликвидликни таъминлашни назорат қилиш учун ликвидлик активлар нисбати ва сўндириш муддати 30 кун бўлган активларнинг талаб қилиб олгунча бўлган мажбуриятларга нисбати ва сўндириш муддати 30 кун бўлган мажбуриятларга нисбати каби коэффициентлардан фойдаланилади, яъни жорий ликвидлик даражасидир. Марказий банк меъёрий ҳужжатларида мазкур коэффициент даражасининг энг минимал миқдори 0,3 қилиб белгиланган. Бундан ташқари банк Марказий банкнинг ликвидликка қўйиладиган талабларига мувофиқ мазкур коэффициентлар билан биргаликда ликвидлик қўшимча коэффициентларни ҳам кўриб бориши лозим.

Маблағларни бошқа банкларда жойлаштириш. Кенгаш барча депозит ҳисоб рақамларининг бошқа банкларда ва активларнинг бошқа молия институтларида жойлаштирилишини доимий равишда кўриб чиқиши лозим.

Ссуда ва инвестициялар. Кенгаш аввалги ойда берилган ссуда ва инвестициялар рўйхатини кўриб чиқиши лозим.

Кўриб чиқилган ва муддати узайтирилган ссуда ва инвестициялар. Кенгаш барча кўриб чиқилган ва муддати узайтирилган ссуда ва инвестицияларни кўриб чиқиши лозим. Жорий йилдаги ссуда ва инвестицияларнинг миқдори ва суммаси билан аввалги ойдаги миқдор ва суммаси тенденцияни аниқлаш учун солиштирилади.

Муаммоли ссудалар. Кенгаш барча салбий таснифланган активлар бўйича ишлаб чиқилган дастурларни кўриб чиқиши лозим. Қўшимча равишда банк Кенгаши муаммоли ссудалар бўйича асосий коэффициентларни кўриб чиқиши лозим бўлади. Жумладан:

ишламайдиган ссудаларнинг ссудалар ўртача қийматига нисбати. Ушбу коэффициент кредит портфелининг қанча қисми ишламаётганлигини кўрсатади (90 кундан ва ундан ортиқ ишламаётган кредитлар ёки улар бўйича фоизлар ҳисобланмаяпти).

Ишламайдиган ссудаларнинг 1-даражали капиталга нисбати. Ушбу коэффициент ишламаётган кредитлар натижасида 1-даражали капиталга хавф туғдиришини кўрсатади.

Ўстирмаслик мақоми. "Ўстирмаслик мақоми"ни бериш тартиби Марказий банк низомларида кўрсатиб берилган. Бунда банк Кенгаши аъзолари мавжуд барча муддати ўтган кредитлар бўйича ўстирмаслик мақоми берилган фоизлар ҳисобланмаётганлигини кўриб боришлари лозим. Қўшимча равишда банк Кенгаши ҳисобланган, лекин олинмаган фоизлар бўйича қайтариш бухгалтерия ўтказмаси амалга оширилганлигига амин бўлишлари лозим.

Ссудалар бўйича эҳтимолий йўқотишларга қарши захираларни тузиш. Кенгаш жорий ойдаги ссудалар бўйича эҳтимолий йўқотишларга қарши захираларни аввалги захиралар билан солиштириши лозим. Бунга қўшимча ҳолда Кенгаш қуйидаги ссудалар бўйича йўқотишларнинг энг асосий коэффициентларини кўриб чиқиши лозим:

ссудалар бўйича йўқотишларга қарши захираларнинг умумий захирага нисбати. Ушбу коэффициент банкнинг портфелида эҳтимолий йўқотишлар бўйича қанча миқдорда захира тузилганлигини кўрсатади;

ишламайдиган ссудаларнинг ссудалар бўйича йўқотишларга қарши захираларга

нисбати. Ушбу коэффициент ишламаётган кредитлар бўйича қанча захира ташкил этилганлигини кўрсатади;

ссудалар бўйича соф йўқотишларнинг ўртача ссудаларга нисбати. Ушбу коэффициент ҳисобот даврида қанча кредит ҳисобдан чиқарилганлигини кўрсатади.

Банк Кенгаши амалга оширилган таснифлаш асосида банкнинг жорий фойдаси даражасидан қатъи назар барча кредитлар ва активлар бўйича захиралар ташкил этилишини таъминлаши лозим.

Бошқа активлар бўйича эҳтимолий йўқотишларга қарши захиралар. Кенгаш жорий ойдаги бошқа активлар бўйича эҳтимолий йўқотишларга қарши захираларни аввалги ойлар билан солиштириши лозим (қимматли қоғозлар бўйича ва бошқалар). Шунингдек банк Кенгаши жорий захираларни ўтган йилги захиралар билан ҳам таққослаб кўриши лозим.

Кредитлар концентрацияси. Банк Кенгаши қарздорларга (бир гуруҳ алоқадор шахсларга) кредитлар беришда Марказий банк томонидан белгиланган меъёрларни бузилган ҳолда ушбу бўйича тегишли тадбирларни кўриши лозим. Қўшимча равишда Кенгаш коэффициентларнинг концентрациясини ҳам кўриб чиқиши лозим:

Бир қарздорга ёки ўзаро алоқадор шахсларга берилган таъминланган кредит ёки лизингнинг энг юқори даражасининг 1-даражали капиталга нисбати. Ушбу коэффициент бир қарздор ёки бир гуруҳ ўзаро алоқадор шахсларга берилган кредитларнинг энг юқори миқдорини белгилайди.

Бир қарздорга ёки ўзаро алоқадор шахсларга берилган таъминланмаган кредит ёки лизинг энг юқори даражасининг 1-даражали капиталга нисбати. Ушбу коэффициент бир қарздорга ёки ўзаро алоқадор шахсларга берилган таъминланмаган кредит ёки лизинг бўйича энг юқори максимал хатар даражасини белгилайди.

Ўзаро алоқадор шахсларга берилган ссудалар. Банк Кенгаши алоқадор шахсларга берилган кредитлар рўйхатини кўриб бориши лозим. Бу ҳолат берилган кредитларни амалдаги қонунчиликка мувофиқлигига ҳамда белгиланган энг юқори даражасидан ошиб кетмаслигини назорат қилишда муҳим аҳамиятга эга.

Сотилган ва йиғилган активлар бўйича зарарлар ҳамда уларни ундириш. Банк Кенгаши ҳисобот даврида сотилган ёки банкдан бошқа сабабли чиқиб кетган активлар рўйхатини доим назорат қилиб бориши лозим. Ушбу рўйхат банк активларининг бошланғич давридаги ва сотилган ёки бошқа сабабга кўра банкдан ташқарига чиқиб кетган вақтдаги қийматини, сотилгандан тушган суммаларни ўз ичига олиши лозим.

Молиялаш фаолиятини ва фоиз хатарларини бошқариш. Банк Кенгаши банкнинг фоиз ставкаси ўзгариши билан боғлиқ активлари (қисқа муддатли ва ўзгарувчан фоизли активлар) ҳамда мажбуриятларини (қисқа муддатли даромад келтирувчи депозитлар) таққослаб кўриб бориши лозим.

Банк фаолиятини ўтган давр фаолияти билан таққослаш. Банк Бошқаруви томонидан тақдим қилинган ҳисоботларни кўриб чиқиш даврида банк Кенгаши бошқа худди шунга ўхшаш банкларнинг фаолияти билан таққослаб кўришга алоҳида эътибор бериши лозим.

Банк фаолиятини амалдаги қонунчилик талабларига мослаштириш бўйича амалга ошириладиган тадбирлар. Банк Кенгаши томонидан Марказий банк ва ташқи аудиторлар томонидан аниқланган қонунбузарликлар ва бошқа камчиликларни бартараф этиш бўйича чора-тадбирларни амалга оширишга алоҳида эътибор қаратилиши лозим. Ушбу фаолиятни амалга ошириш учун Банк Кенгаши Марказий банк инспекторлари ва ташқи аудит ҳисоботларини ўрганиб чиқиши лозим. Шунингдек банк Кенгаши ҳар чорақда ички аудит хизмати раҳбарининг ҳисоботларини тинглаб бориши шарт. Кенгаш аъзолари Марказий банкдан олинган барча хат ва бошқа ёзишмаларни ўрганиб бориш ва керакли тадбирларни амалга ошириш лозим. Шу билан бирга банк Кенгаши банк фаолиятига хавф туғдирувчи ҳолатларни Марказий банк инспекторлари билан биргаликда муҳокама қилиши лозим.

Банк хавфсизлиги ва даромадлигига таъсир этувчи фавқулодда вазиятлар. Банк

Бошқаруви банк обрўига, даромадлигига ва хавфсизлигига таъсир этувчи вазиятлар тўғрисида зудлик билан кечиктирмасдан банк Кенгашига хабар бериши лозим. Агарда шундай ҳолатлар юзага келган тақдирда ушбу масалани кўриб чиқиш учун зудлик билан банк Кенгаши йиғилиши чақирилиши лозим. Бундай ҳолатларга банк активларини кўп қисмини сотиш, банк филиалларини ёпиш ёки сотиш ҳамда суд органлари томонидан банк фаолиятини чеклаш бўйича қарорлар қабул қилиш бўйича ҳаракатларни киритиш мумкин.

5.4.3. Қўмиталарга ваколатлар бериш

Банк фаолиятини назорат қилишга доир мажбуриятларини бажариш учун Кенгаш қўйидаги қўмиталарни ташкил қилади: (АВ 27.04.2011 й. 943-2-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги хатбоши) (Олдинги таҳририга қаранг)

Аудиторлик қўмитаси. Мазкур қўмита банк Кенгаши йиғилишига банк ташқи аудитори номзодларини киритиш, ташқи аудиторлар ва банк Кенгаши ўртасидаги ўзаро алоқаларни амалга ошириш, аудит текширувлари ҳисоботларини қабул қилиб олиш ва кўриб чиқиш, аудиторлардан олинган маълумотлар бўйича банк Кенгаши олдида ҳисобот бериш каби вазифаларни бажаради. Мазкур қўмиталар ташкил этилган банкларда ички аудит хизмати тўғридан-тўғри шу қўмитага бўйсунди.

Кредит қўмитаси. Кредит қўмитасининг асосий вазифаси янги кредитларни бериш жараёнини ҳамда олдин берилган кредитлар бўйича шартларни ўзгартиришни кўриб чиқиш ва уни тасдиқлаш бўлиб ҳисобланади. Қўмита ўз йиғилишини зарур ҳолатларда ўтказиши мумкин.

Инвестиция қўмитаси. Инвестиция қўмитасининг асосий вазифаси банк инвестиция сиёсатининг тўғри амалга оширилишини таъминлайди. Банк томонидан қилинган инвестиция кутилаётган даромадларни олиб келиши ва банк инвестиция портфелида қилинган инвестицияларни қайтариш муддатлари аниқ кўрсатилиши лозим. Масалан, банк томонидан узоқ муддатли мажбуриятларини бажариш мақсадида давлат қимматбаҳо қоғозлари мавжуд бўлса, қўмита томонидан банк фаолиятини барқарор ушлаб туриш мақсадида давлат қимматбаҳо қоғозлари портфели устидан назорат ўрнатиши лозим.

Актив ва пасивларни бошқариш қўмитаси. Ушбу қўмитанинг асосий вазифаси банк ликвидлигини таъминлаш учун банк баланс ҳисоботи, фойда ва зарарлар ҳисоботини доимо назорат қилиб туришдан иборат. Қўшимча равишда, банк мажбуриятларини сўндириш вақти билан унинг активлари сўндириш вақти ўртасида ноаниқликлар юзага келмаслиги учун банкнинг даромад келтирувчи активлари ва банк пасивларининг фоиз ставкаси ўртасида балансни ушлаб туришни назорат қилиб туриши лозим. (АВ 27.04.2011 й. 943-2-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги хатбоши) (Олдинги таҳририга қаранг)

Банк таваккалчиликларини назорат қилиш қўмитаси. Банк таваккалчиликларини назорат қилиш қўмитасининг асосий вазифаси банк молиявий аҳволига таваккалчиликларнинг, шу жумладан кредит, валюта, фоиз, бозор, операцияларга доир ва банк фаолиятида юзага келадиган бошқа таваккалчиликларнинг таъсирини кузатиш, ушбу таваккалчиликларнинг ҳисобини юритиш ва банк томонидан уларнинг олдини олиш чора-тадбирларини кўриш ҳисобланади. Мазкур қўмита бевосита банк Кенгашига бўйсунди. (АВ 20.04.2012 й. 943-3-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги хатбоши) (Олдинги таҳририга қаранг)

АВ 27.04.2011 й. 943-2-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарорига мувофиқ олтинчи хатбоши еттинчи хатбоши деб ҳисоблансин

Ҳар бир қўмита алоҳида мажлислар ўтказиб боради, лекин қилинган ишлар тўғрисида Банк Кенгаши йиғилишларида ҳисобот бериб бориши шарт. Агарда мазкур

қўмиталар томонидан банк фаолиятига таъсир этувчи салбий ҳолатлар аниқланган ҳолда банк Кенгаши йиғилиши чақирилиши бўйича банк Кенгашига мурожаат қилиши лозим.

5.4.4. Ҳисоботларнинг кўриб чиқилишини таъминлаш.

Банк Бошқаруви томонидан тақдим қилинаётган ҳисоботларнинг ҳаққонийлиги банкнинг оператив фаолиятидан ҳолис бўлган шахс томонидан тасдиқланиши лозим. Бундай ҳолатлар учун банк ички аудит хизматига эга бўлиши лозим. Банк Кенгаши ички аудит хизмати раҳбарини тайинлайди. Банк Кенгаши томонидан ички аудит хизмати дастурлари ва ички аудит хизмати билан боғлиқ бошқа ҳужжатлар ҳамда банк томонидан юритилаётган фаолиятни амалдаги қонунчиликка, Кенгаш юритаётган сиёсатга монандлигини кўриб чиқиш алоҳида аҳамиятга эга. Бу вазифани бевосита банк Кенгашига бўйсунувчи ички аудит хизмати амалга оширади.

Шу билан бирга, амалдаги қонунчиликка мувофиқ ҳар бир банкда ташқи аудит текширувлари ўтказилиши талаб этилади. Банк Кенгаши бошқарув билан биргаликда ташқи аудит текширувида аниқланган камчиликларни бартараф этиш бўйича тадбирларни назорат қилиб бориши лозим.

Ўзининг назорат функцияларини бажаришда Банк Кенгаши ёки унинг аудиторлик қўмитаси аудиторларни жалб қилиш, уларни ишдан бўшатиш мажбуриятларига эга бўлиши ва бунинг учун ҳуқуқий маслаҳатчи жалб қилиши лозим. Алоҳида ҳолатларда банк Кенгаши банк фаолиятини назорат қилишда банк ҳисобидан бухгалтерия, ҳуқуқ масалалари бўйича маслаҳатчиларни жалб қилиш масаласини кўриб чиқишлари мумкин.

5.5. Банк билан алоқадор шахслар билан имтиёзли шартларда операцияларни амалга оширишга йўл қўймаслик

Банк Кенгаши банк билан алоқадор шахслар билан имтиёзли шартларда операцияларни амалга оширишга йўл қўймаслик бўйича керакли чораларни кўриши лозим. Алоқадор шахслар билан ўтказиладиган операциялар амалдаги қонунчилик талаблари асосида бошқа оддий мижозларга кўрсатилаётган хизматлардан фарқ қилмаслиги лозим. Бунинг учун банк Кенгаши камида:

банкка алоқадор шахслар Кенгаши ёки Бошқаруви аъзолари билан ўтказиладиган операцияларни ҳуқуқий маслаҳатчи билан маслаҳатлашган ҳолда амалга ошириш;

банк Кенгашининг барча аъзоларига алоқадор шахс билан ўтказиладиган операцияларда мавжуд манфатларни тўғри келишини очиб бериш;

ўзининг банк Кенгаши ва Бошқаруви аъзолари билан ўтказиладиган операцияларда барча ҳаракатларни ҳужжатлаштириш асосида амалга ошириш;

банк билан алоқадор шахс билан операция ўтказиладиган даврда банкнинг барча манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича тадбирлар кўрилганлигига амин бўлиши;

Марказий банк томонидан банкка алоқадор шахслар билан амалга ошириладиган операциялар бўйича иқтисодий меъёрлар ўрнатилган бўлиб, банк Кенгаши мазкур меъёрларнинг бузилишига йўл қўймаслиги лозим.

Шунингдек банкка алоқадор шахслар Кенгаш ва Бошқарув аъзолари, банкнинг шўъба корхоналари ва ваколатхоналари билан операциялар ўтказиш даврида банкка зиён етказувчи ҳолатларнинг олдини олиш бўйича зарур чоралар кўриши шарт.

Марказий банк томонидан банкка алоқадор шахсларга берилган кредитлар бўйича операциялар тартибга солиб турилади. Шу боис, Банк Кенгаши банк томонидан Марказий банк белгиланган иқтисодий меъёрларга риоя қилиниши бўйича ҳар ойлик ҳисоботларни кўриб бориши лозим.

Жумладан, Марказий банк меъерий ҳужжатларида қуйидаги иқтисодий меъёрлар ўрнатилган:

Банкка алоқадор бир шахсга берилган кредитнинг банк капиталининг 1-даражасига нисбати.

5.6. Банк фойдасини етарли эмаслик натижасида дивидендларни тўламаслик

Банкнинг тақсимланмаган фойдаси дивидендларни тўлаш учун етарли бўлмаса банк томонидан дивидендлар тўланмаслиги лозим.

Шунингдек дивидендларни тўлаш даврида банкнинг амалдаги мавжуд банк томонидан ҳисобланган лекин тўланмаган фоизлари бўйича коррективировка қилинган фойдасидан келиб чиқиши лозим.

Шу билан бирга, банк томонидан дивидендларнинг тўланиши натижасида банк капитали етарсизлигига олиб келган тақдирда банк дивидендлар тўламаслиги лозим.

АВ 13.08.2015 й. 943-4-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарорига мувофиқ 6-боб ўз кучини йўқотган

6. НИЗОМ ТАЛАБЛАРИ БАЖАРИЛИШINI ТАЪМИНЛАШ

Кўпчилик банкларнинг Кенгашлари томонидан банк ва унинг акциядорлари манфаатлари учун фаолият кўрсатилаётган бўлса, айрим банк Кенгашларини аъзолари томонидан юклатилган вазифаларни тўлиқ бажара олмаслик натижасида банкнинг фаолиятига салбий таъсир кўрсатиши мумкин, хусусан, бундай ҳолатлар инспекция ҳисоботларида ўз аксини топади. Алоҳида ҳолатларда Марказий банк томонидан амалдаги қонунчиликка мувофиқ бундай банкларнинг Кенгаши аъзоларига санкциялар қўллаши мумкин.

Банкларга алоқадор шахслар билан операцияларни имтиёзли ўтказиш натижасида банкка зарар етказилган ҳолатларда ушбу ҳолатга йўл қўйган Кенгаш аъзолари бевосита жавобгар ҳисобланади.

